

УДК 021.2:027.8](477):37.091.4Сухомлинський

Олена Гончаренко,
науковий співробітник відділу
діяльності мережі освітянських бібліотек
ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

Видавнича та інформаційна діяльність освітянських бібліотек із популяризації спадщини Василя Сухомлинського (До 100-річчя від дня народження)

Представлено інформацію про видавничу діяльність та основні заходи книгозбірень мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України щодо відзначення 100-річчя від дня народження Василя Сухомлинського, які увійшли в 2018 році до "Довідника науково-інформаційної й видавничої діяльності та основних заходів, спрямованих на підвищення професійної майстерності бібліотечних працівників освітянської галузі".

Ключові слова: мережа освітянських бібліотек, наукові та науково-методичні матеріали, вторинні інформаційні ресурси, електронні ресурси, підвищення кваліфікації бібліотечних працівників

У вересні 2018 р виповнилося 100 років від дня народження видатного українського педагога-гуманіста, вченого зі світовим ім'ям Василя Олександровича Сухомлинського. Його багатогранна науково-педагогічна та літературна творча спадщина з роками не втрачає актуальності, а привертає дедалі більшу увагу світової наукової та педагогічної громадськості.

Василь Олександрович — засновник новаторської педагогіки, письменник, мудрий учитель. Присвятивши життя школі, він не лише навчав, а й виховував у кожній дитині найкращі людські якості: доброту, чуйність, людяність, патріотизм, любов до батьків та рідної землі. Теоретична, літературно-педагогічна творчість і практична діяльність нашого славетного співвітчизника назавжди увійшли до скарбниці вітчизняної педагогіки та національної духовної культури.

Для увічнення пам'яті видатного українського педагога-гуманіста та з нагоди 100-річчя від дня його народження на виконання Постанови Верховної Ради України від 8 лютого 2018 р. № 2287-VIII "Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2018 році" [5], рішення 39-ї сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО про відзначення у 2018 році на рівні ЮНЕСКО 100-річчя від дня народження Василя Сухомлинського та Розпорядження Кабінету Міністрів України від 4 липня 2018 р. № 464-р "Про затвердження плану заходів з відзначення у 2018 році 100-річчя від дня народження Василя Сухомлинського" [6] в Україні та інших країнах світу було заплановано провести низку різноманітних заходів, зокрема міжнародні й всеукраїнські науково-практичні конференції, педагогічні читання, круглі столи, тематичні виставки, бесіди, лекції, виховні години тощо.

Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського (далі — ДНПБ), як

головний координаційний науково-методичний центр мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України [4] активно долучилася до відзначення 100-річчя від дня народження В. Сухомлинського, а також сприяла залученню освітянських бібліотек до популяризації його педагогічних ідей.

У 2017 році фахівці ДНПБ рекомендували освітянським бібліотекам запланувати заходи, приурочені до ювілею, інформація про які увійшла до щорічного "Довідника науково-інформаційної й видавничої діяльності та основних заходів, спрямованих на підвищення професійної майстерності бібліотечних працівників освітянської галузі" (далі — Довідник) [2], укладеного в 2018 році в межах науково-дослідної роботи "Науково-методичні засади розвитку освітянських бібліотек як важливого складника освітнього середовища".

Головною метою підготовки Довідника є збирання, узагальнення та розповсюдження кращого досвіду інформаційної діяльності бібліотек освітянської галузі України, сприяння науково-інформаційному забезпеченню інноваційного розвитку вітчизняної педагогічної науки та освіти, координація діяльності зі створення наукових видань, бібліографічних посібників, підготовки збірників наукових праць, інструктивно-нормативних матеріалів; інформування про найважливіші заходи, спрямовані на забезпечення професійного розвитку бібліотечних працівників освітянської галузі. Наукова робота у цьому напрямі сприяє налагодженню координації та кооперуванню між освітянськими бібліотеками щодо підготовки вторинних галузевих інформаційних ресурсів.

У Довідникові інформацію про науково-інформаційну й видавничу діяльність систематизовано за розділами: "Наукові та науково-методичні матеріали, підготовлені провідними освітянськими бібліотеками",

"Вторинні інформаційні ресурси провідних освітянських бібліотек", "Електронні ресурси", що доволі зручно для користувачів. У розділі "Заходи бібліотек, спрямовані на підвищення професійної майстерності бібліотечних працівників освітянської галузі" подано інформацію про заплановані науково-практичні конференції, науково-методичні семінари, семінари-тренінги, навчальні й проблемно-цільові семінари, практикуми, стажування, круглі столи, засідання клубів та методичних об'єднань, інтернет-семінари, вебінари, майстер-класи, тренінги, школи молодого бібліотекаря та керівника тощо [3, с. 21].

Заходи зі святкування ювілею цього річ представлено в окремому розділі — "Науково-інформаційна й видавнича діяльність та основні заходи провідних освітянських бібліотек, присвячені відзначенню 100-річчя з дня народження В. О. Сухомлинського".

Зауважимо, що ДНПБ, якій від 2003 року присвоєно ім'я видатного українського педагога-гуманіста [7], є найактивнішим популяризатором його спадщини. Фахівці бібліотеки проводять наукову роботу, спрямовану на розвиток сухомлиністики, конференції, семінари, вебінари, різнопланові заходи, екскурсії, лекції тощо. Персоналія Василя Олександровича посідає почесне місце у віртуальному інформаційно-бібліографічному ресурсі "Видатні педагоги України та світу", розміщеному на порталі установи.

28 вересня 2018 року в приміщенні ДНПБ відбулися урочистості з нагоди ювілею В. Сухомлинського. Відкрила захід Л. Березівська, директор бібліотеки, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України. В заході взяли участь президент Національної академії педагогічних наук України, доктор філософських наук, професор, академік В. Кремень; перший віце-президент Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, академік В. Луговий; академік-секретар відділення загальної педагогіки та філософії освіти Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, академік С. Сисоєва; академік, доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник сектору сухомлиністики відділу історії освіти ДНПБ О. Сухомлинська, академіки, доктори педагогічних наук та професори Національної академії педагогічних наук України, директори та інші представники наукових установ Національної академії педагогічних наук України, науково-педагогічні працівники закладів вищої освіти, студенти, аспіранти й докторанти Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова та ін. (<http://dnpb.gov.ua/ua/?news=18542>).

У 2018 році побачив світ дванадцятий випуск біобібліографічного покажчика серії "Видатні педагоги світу" "Василь Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження" [1], який підготували фахівці ДНПБ. У комплексному виданні, що частково продовжує п'ять попередніх (1978, 1987, 2001, 2008, 2013), представлено бібліографію його праць та дослідження, присвячені науково-практичній діяльності вченого та її творчому використанню, опублікованим упродовж 1945—2017 рр. Покажчик було репрезентовано широкому загалу бібліотечної

спільноти 24 жовтня 2018 року в рамках Десятої міжнародної виставки "Інноватика в сучасній освіті" та Восьмої міжнародної виставки освіти за кордоном World Edu.

Запам'яталися численним відвідувачам і культурно-просвітницькі, науково-інформаційні заходи. Зокрема, 30 березня 2018 року спільно з Інститутом проблем виховання Національної академії педагогічних наук України проведено науково-практичний семінар "Василь Сухомлинський і сучасне дошкільня". У вересні відбулося засідання круглого столу "Серце віддаю дітям" (до 100-річчя В. О. Сухомлинського і 50-річчя виходу книги).

У жовтні 2018 року в рамках X Міжнародної науково-практичної конференції та ювілейних XXV Всеукраїнських педагогічних читань "Творча спадщина Василя Сухомлинського у вітчизняному та міжнародному вимірах" пройшло засідання секції "Василь Сухомлинський в контексті доби: артефакти і презентації в бібліотеках, музеях, медіапросторі", організоване ДНПБ спільно з науковою бібліотекою Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка та комунальним закладом "Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського".

Упродовж вересня 2018 р. у ДНПБ експонувалася виставка мистецьких робіт дітей і батьків за творами українського педагога й письменника "Моя маленька батьківщина".

Важливою ініціативою ДНПБ стало проведення з 1 до 31 жовтня в рамках Міжнародного місячника шкільних бібліотек щорічного Всеукраїнського місячника шкільних бібліотек, що нинішнього року був присвячений столітньому ювілею В. Сухомлинського і пройшов під гаслом "Шкільна бібліотека — центр творчого розвитку дитини". Фахівці ДНПБ підготували до заходу методичні рекомендації та бібліографічний список літератури [8].

У Всеукраїнському місячнику взяли участь шкільні бібліотекарі, представники обласних державних адміністрацій, органів управління освітою, директори закладів загальної середньої освіти, методисти з бібліотечних фондів, громадські організації з усіх областей України.

У закладах загальної середньої освіти проведено круглі столи "В. О. Сухомлинський про книгу і бібліотеку", "Розвиток творчих здібностей засобами шкільної бібліотеки", "Творчість В. О. Сухомлинського — дітям", "Формування, підтримка і розвиток дитячої творчості засобами книги і мистецтва", "Творча особистість — майбутнє нації", бесіди "Дітям про В. Сухомлинського", "Криниця людської мудрості В. О. Сухомлинського", "Як виховати творчого читача?", тиждень родинного читання "Я прочитаю тобі казку" (діти читають батькам казки В. Сухомлинського), конкурси дитячих ілюстрацій до оповідань та казок педагога "Малюю улюблену казку", "Казка на кінчику пензля", флешмоб "Читаємо Сухомлинського", виставки дитячої творчості "Місто майстрів", "Юні умільці нашого міста", організовано книжкові виставки "Василь Сухомлинський — дітям", "Великий педагог, великий Добротворець", "Його вічний слід на землі" та ін.

Результати місячника висвітлено на Всеукраїнському вебінарі "Шкільна бібліотека — центр творчого розвитку дитини", що відбувся в листопаді 2018 року.

Аналізуючи та узагальнюючи матеріали Довідника, інформацію до якого надала 51 провідна освітянська бібліотека, зокрема Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека та Науково-педагогічна бібліотека міста Миколаєва, спеціальні наукові бібліотеки установ Національної академії педагогічних наук України, бібліотеки закладів вищої освіти педагогічного та інженерно-педагогічного профілів I—IV рівнів акредитації педагогічного та інженерно-педагогічного профілів, обласних інститутів післядипломної педагогічної освіти, зауважимо, що майже всі книгозбірні запланували взяти участь у відзначенні 100-річчя від дня народження В. Сухомлинського.

Зокрема, бібліотека комунального вищого навчального закладу "Херсонська академія неперервної освіти" Херсонської обласної ради запланувала у 2018 році видати збірник матеріалів педагогічних читань "В. О. Сухомлинський — засновник гуманістичної, новаторської педагогіки", збірник матеріалів науково-практичної конференції "Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського і сучасна школа" та бібліографічний покажчик "В. О. Сухомлинський. Бібліографія: 1970—2018".

Фахівці Наукової бібліотеки Миколаївського національного університету ім. В. О. Сухомлинського запланували підготовку науково-допоміжного бібліографічного покажчика "В. О. Сухомлинський — діалог із сучасністю", спеціалісти Наукової бібліотеки Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини — вебліографічного покажчика "Василь Сухомлинський — людина з полум'яним серцем", бібліотеки Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка та Національного університету "Чернігівський колегіум ім. Т. Г. Шевченка" — рекомендаційних бібліографічних покажчиків "100 років від дня народження Василя Олександровича Сухомлинського (1918—1970), українського педагога, письменника" та "Філософія серця В. О. Сухомлинського: до 100-річчя з дня народження видатного українського педагога, засновника гуманістичної, новаторської педагогіки".

Особливістю цієї роботи є те, що фахівці укладають бібліографічні посібники насамперед за допомогою фондів своїх бібліотек, що дає змогу краще їх розкрити й висвітлити красназвчій інформаційні ресурси. Певний паралелізм у підготовці різножанрових інформаційних продуктів виправданий, адже всі вони, доповнюючи один одного, сприяють популяризації творчої спадщини В. Сухомлинського, допомагають користувачам у пошуку необхідної інформації про нього.

У бібліотеці державного вищого навчального закладу "Донбаський державний педагогічний університет" заплановано підготовку буклету "100 сходинок до звання Педагога і Людини".

Провідні бібліотеки мережі також запланували підготовку 9 бібліографічних списків і 12 бібліографічних та інформаційних оглядів, присвячених ювілею, як-от "Наша історія і наше майбутнє" (кому-

нальний заклад Львівської обласної ради "Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека"), "Педагогічні ідеї В. О. Сухомлинського" (бібліотека комунального навчального закладу "Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради"), "Є імена, які зорею сяють на тисячі і тисячі років" (Науково-методична бібліотека Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського), "Що значить бути людиною?" (Наукова бібліотека Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка), "Педагогіка спрямована в майбутнє" (бібліотека комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти"), "Педагогічна спадщина Василя Сухомлинського в контексті сучасної української освіти" (Науково-методична бібліотека Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К. Д. Ушинського) та ін.

Працівники бібліотеки Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти у жовтні 2018 року провели обласні педагогічні читання "Ідеї В. О. Сухомлинського та Г. Ващенко у національному вихованні дітей та молоді".

Упродовж вересня 2018 року проведено 7 віртуальних виставок до пам'ятної дати: "Серце віддаю дітям" (Наукова бібліотека Інституту професійно-технічної освіти НАПН України), "Що значить бути Людиною?" (комунальний заклад Львівської обласної ради "Львівська обласна науково-педагогічна бібліотека"), "В. О. Сухомлинський — людина, яка віддала своє серце... ЛЮДЯМ!" (бібліотека ім. М. А. Жовтубрюха Полтавського національного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка), "В. О. Сухомлинський як режисер педагогічної дії" (Наукова бібліотека Української інженерно-педагогічної академії), "Світлий храм педагогічної мудрості Василя Сухомлинського" (бібліотека Криворізького державного педагогічного університету), "100 років від дня народження Василя Олександровича Сухомлинського" (бібліотека Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського). Також заплановано віртуальні презентації "Шкільна бібліотека — центр творчого розвитку дитини" (бібліотека комунального вищого навчального закладу Київської обласної ради "Академія неперервної освіти") та "В. Сухомлинський "Педагогический коллектив средней школы", "Дума о человеке", "Нравственный идеал молодого поколения" із серії "Книги — ювіляри" (бібліотека Бердянського ДПУ). Наукова бібліотека Херсонського державного університету запланувала підготовку електронного ресурсу "В. О. Сухомлинський: педагогіка, спрямована в майбутнє".

Для якісного та оперативного забезпечення потреб користувачів провідні бібліотеки мережі розміщують свою науково-інформаційну й видавничу продукцію та інструктивно-нормативні матеріали в електронному повнотекстовому форматі на власних веб-сайтах або веб-сторінках, що дає змогу бібліотечній спільноті ознайомитися з найкращим досвідом колег, підвищити рівень кваліфікації. У Довіднику фахівці ДНІБ щорічно подають перелік

провідних освітянських бібліотек з їх електронними адресами та посиланнями на веб-сайт (сторінку).

Важливою роботою є не тільки підготовка Довідника, а й збирання, аналіз та опрацювання друкованих матеріалів, зазначених у ньому. Вторинна продукція провідних освітянських бібліотек є складовою Інтегрованого галузевого електронного ресурсу, яка створюється для популяризації та надання доступу до фондів книгозбірень та інформаційного забезпечення потреб користувачів. Повні тексти продукції ДНПБ розміщує на своєму веб-порталі (<http://dnpb.gov.ua>) у розділі "Інформаційна діяльність" та в електронній бібліотеці. У розділі також сформовано підрозділ "Бібліографічна продукція мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти України та Національної академії педагогічних наук України", де акумулюється інформація про бібліографічні видання, підготовлені провідними бібліотеками мережі [9].

Завдячуючи всім провідним бібліотекам мережі, які беруть активну участь у створенні Довідника, налагоджено оперативний обмін новими ідеями, ефективне інформування про науково-інформаційну роботу, що сприятиме кооперації та координації бібліотечної роботи.

Зауважимо, що відомості, уміщені в розділі "Науково-інформаційна й видавнича діяльність та основні заходи провідних освітянських бібліотек, присвячені відзначенню 100-річчя з дня народження В. О. Сухомлинського" Довідника сприяли не тільки залученню до святкування широкого кола бібліотек-рив освітянської мережі, фахівців управлінь освіти й науки міських і обласних держадміністрацій та інших організацій і установ, що опікуються питаннями розвитку педагогічної науки і практики, а й популяризації багатоаспектної творчої спадщини Василя Олександровича серед учнів закладів загальної середньої освіти та студентів закладів вищої освіти.

Список використаної літератури

1. *Василь* Олександрович Сухомлинський: до 100-річчя від дня народження = *Vasyl Sukhomlynskyi: commemorating the 100th anniversary of his birth* : біобібліогр. покажч. Вип. 12 / Нац. акад. пед. наук України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд. Сухомлинська О. В., Березівська Л. Д., Страйгородська Л. І., Павленко Т. С., Сухомлинська Л. В., Демида Є. Ф. [та ін.] ; наук. консультант Сухомлинська О. В. ; наук. ред. Березівська Л. Д.]. — Вінниця : Твори, 2018. — 395 с.
2. *Довідник науково-інформаційної й видавничої діяльності та основних заходів, спрямованих на підвищення професійної майстерності бібліотечних працівників освітянської галузі* / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: О. Л. Гончаренко, І. І. Хемчян; наук. ред. і від. за вип. І. І. Хемчян]. — Київ : [б. в.], 2018. — 119 с.
3. *Організаційно-управлінські документи для освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України (2000—2005 рр.)* / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: Хемчян І. І., Здановська В. П. ; наук. ред.: Рогова П. І., Букшина Т. Ф. ; коректор Сигнаївська В. О. ; літ. ред. Клименко О. З. ; рецензент Савенкова Л. В.]. — Київ, 2006. — 252 с.
4. *Положення про організацію науково-методичного забезпечення діяльності мережі освітянських бібліотек*

Міністерства освіти і науки України та Академії педагогічних наук України Державною науково-педагогічною бібліотекою України імені В. О. Сухомлинського : затв. вченою радою ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, протокол № 12 від 26 груд. 2006 р. // Організаційно-управлінські, нормативно-інструктивні і методичні документи для освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України (2006—2010 рр.) : [збірник] / Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад. І. І. Хемчян ; наук. ред.: П. І. Рогова, І. Г. Лобановська]. — Електрон. дані. — Київ, 2010. — С. 11—16.

5. *Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2018 році* : постановва Верхов. Ради України від 8 лют. 2018 р. № 2287-VIII // Відом. Верхов. Ради України. — 2018. — № 11. — Ст. 65.
6. *Про затвердження плану заходів з відзначення у 2018 році 100-річчя від дня народження Василя Сухомлинського* : розпорядж. Каб. Міністрів України від 4 лип. 2018 р. № 464-р // Уряд. кур'єр. — 2018. — 14 лип.
7. *Про присвоєння Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського* : розпорядж. Каб. Міністрів України від 5 листоп. 2003 р. № 664-р // Шкіл. б-ка плюс. — 2003. — Груд. (№ 12). — С. 16.
8. *Рекомендації щодо проведення в 2018 році Всеукраїнського місячника шкільних бібліотек* [під гаслом "Шкільна бібліотека — центр творчого розвитку дитини" (до 100-річчя від дня народження В. О. Сухомлинського)] : дод. до листа ІМЗО від 07.09.2015 № 2.1/10—38 / М-во освіти і науки України, Держ. наук. установа "Ін-т модернізації змісту освіти", Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського ; [уклад.: І. І. Хемчян, А. І. Рубан] // Шкіл. б-ка плюс. — 2018. — Верес. (№ 17/18). — С. 4—10.
9. *Хемчян І. І. Координаційні зв'язки — основа успішної взаємодії бібліотек освітянської галузі України* / І. І. Хемчян // Наук. пр. Держ. наук.-пед. б-ки України ім. В. О. Сухомлинського / АПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. — Київ, 2008. — Вип. 1: Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України. — С. 298—308.

Представлена інформація про видавничу діяльність і основні заходи бібліотек освітянської галузі України, присвячені відзначенню 100-річчя з дня народження Василя Сухомлинського, які були в 2018 році в "Збірник науково-інформаційної й видавничої діяльності та основних заходів, спрямованих на підвищення професійної майстерності бібліотечних працівників освітянської галузі".

The article presents the information on publishing activities and the main activities of the book collections of the network of educational libraries of the Ministry of Education and Science of Ukraine and the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine in connection with the commemoration of the 100th anniversary of Vasyl Sukhomlynsky's birth, entered in 2018 in the Handbook for scientific information and publishing activities and main events aimed at improving professional skills of librarians in the sphere of education.

Надійшла до редакції 6 листопада 2018 року